

PROBLEME DE ARBITRAJ

PRACTICĂ ARBITRALĂ – DECIZII ALE PRIMULUI ARBITRU DE STAT

Perfectarea contractelor economice

● **Data încheierii contractului.** Contractul între unitățile socialiste care au sediul în localități diferite se consideră încheiat în momentul când înscrisul întocmit și semnat de furnizor, trimis beneficiarului spre semnare, a fost reprimat de furnizor semnat de beneficiar. În speță, nu s-a perfectat contractul în forma prevăzută de Legea nr. 71/1969 modificată și completată prin Legea cu nr. 3/1979 întrucât contractul semnat de beneficiar nu a fost primit de furnizor, Direcția județeană de poștă Prahova confirmând această situație. În consecință, nu există temei pentru acordarea penalităților de întârziere. (Dec. PAS nr. 89/30.I.1982).

● **Contract în formă simplificată. Comandă confirmată în scris.** Contractul economic se poate încheia și sub forma comenzii confirmate în scris, conf. art. 24 al. 3 din Legea nr. 71/1969 — modificată și completată prin Legea cu nr. 3/1979. Pentru a exista contract economic, confirmarea comenzii trebuie să fie totală și fără rezerve sau condiții. De asemenea, trebuie făcută fără propuneri de modificare sau completarea clauzelor din comandă. Cum forma comenzii confirmate în scris este incompatibilă cu existența unor obiecțiuni asupra clauzelor din comandă, iar în speță furnizorul n-a acceptat dimensiunile solicitate de beneficiară, s-a considerat că nu s-a încheiat un contract în formă simplificată. (Dec. PAS nr. 7/30.I.1982).

● **Obiecțiuni la contract. Renunțare expresă. Consecințe.** Prin obiecțiunile la contract formulate de beneficiar s-a prevăzut că expedierea produselor cade în sarcina furnizorului. În termenul prevăzut la art. 25, lit. d din Legea nr. 71/1969 a contractelor economice, beneficiarul a comunicat în scris furnizorului că înțelege să ridice produsele cu mijloace proprii, ceea ce în fapt constituie o renunțare la obiecțiuni. Întrucât beneficiarul nu și-a îndeplinit obligația de ridicare a produselor, pe care furnizorul a dovedit că le-a executat și avut în stoc la termenele con-

tractuale, pretențiunea beneficiarului la penalități pentru neexecutarea obligațiilor contractuale a fost respinsă. (Dec. PAS nr. 211/27.II.1982).

● **Clauza contractuală contrară legii.** Potrivit art. 23 din Legea contractelor economice nr. 71/1969, modificată și republicată prin Legea nr. 3/1979, în contractele economice nu pot fi cuprinse clauze contrare legii. Clauzele prin care se încalcă prevederile legale sînt nule, urmînd a fi înlocuite cu prevederile corespunzătoare legii. În raporturile dintre organizațiile socialiste, nu sînt permise clauze sub condiție. Părțile nu pot conveni prin înscriserea unei clauze speciale, în contract, asupra scutirii de răspundere, în alte condiții decît cele prevăzute în lege. În speță, produsul fiind repartizat, clauza din contract prin care s-a condiționat realizarea livrării deșeurilor de aprobarea planului de casări a fost considerată nulă de organul arbitral și înlocuită cu termenele de livrare prevăzute prin repartitia emisă în condițiile legii. (Dec. PAS nr. 306/27.II.1982).

Transporturi

● **Reclamația administrativă în contractul de transport.** Reclamația administrativă este o cerere scrisă adresată de către cel în drept, organului competent a o rezolva, prin care se formulează pretenții bine precizate și care este însoțită de toate actele necesare rezolvării ei. Reclamația ad-tivă trebuie introdusă înăuntrul termenului de prescripție. Conf. art. 84, pct. 2 din Regulamentul de transport, dreptul de a reclama aparține persoanei care are dreptul de a acționa calea ferată în baza art. 85. În speță, transportul fiind eliberat la destinație, dreptul la acțiune aparține, conf. art. 85 poz. 3, lit. b din Regulamentul de transport, destinatarei. Întrucât reclamația ad-tivă a fost introdusă de expeditoare, fără a avea cesiune din partea destinatarei, s-a considerat că a fost formulată de o persoană fără calitate. În aceste condiții, reclamația ad-tivă nefiind formulată în condițiile legii s-a considerat

că în mod greșit organul arbitral a reținut că s-a întreprins termenul de prescripție. În consecință, s-a dispus reabilitarea litigiului. (Dec. PAS nr. 180/30.I.1980).

● **Transport auto. Taxe transport.** Potrivit art. 9 din Decretul nr. 468/1977 cu privire la organizarea și executarea transporturilor cu autovehicule, transporturilor de mărfuri executate cu mijloace auto puse la dispoziția exclusivă a expeditorului, li se aplică tariful dublu în cazul când unitatea expeditoare cere termene mai mici decât cele legale stabilite. În speță, unitatea de transport a fost îndreptățită să încaseze tariful dublu la prestațiile în litigiu, deoarece din scrisoarea de trăsură rezultă că acestea au fost depuse în termene mai mici decât cele legal stabilite. (Dec. PAS nr. 36/30.I.1982).

● **Transport auto. Taxa pentru depășirea duratelor de încărcare și consecințele.** Părțile participante la transport au obligația de a confirma datele referitoare la modul de utilizare a mijloacelor auto și prestația realizată pentru a se putea stabili tariful aplicabil. Verificarea timpului de utilizare a mijloacelor de transport se poate face pe baza diagramelor tașograf cu care au fost dotate acestea, din care rezultă timpul de utilizare și distanțele parcurse. (Dec. PAS nr. 101/30.I.1982).

● **Livrări de cereale. Lipsuri cantitative. Scurgeri pe timpul transportului.** Reclamanta IVCPT Argeș a solicitat obligarea uneia din piritele Reg. cf., Craiova sau Întreprinderea Silozul Constanța, care va fi găsită în culpă, la plata c/val. cantității de orz constatată lipsă la recepție de Întreprinderea de bere Pitești. Arbitrajul a introdus în cauză din oficiu pe Întreprinderea de bere Pitești — beneficiara efectivă. Soluționând litigiul, Arbitrajul a admis acțiunea față de Întreprinderea de bere Pitești, reținând că aceasta avea obligația să achite verigii intermediare c/val. mărfii livrate și să se îndrepte împotriva furnizorului sau cărașului pentru lipsurile cantitative constatate. Din oficiu, a schimbat calitatea procesuală a Reg. cf. Craiova și Întreprinderea „Silozul” Constanța chemate în garanție și le-a obligat să suporte cota parte din c/val. cantit. de orz constatată la unul din vagoane, întrucât pierderea s-a produs prin scurgere. S-a localizat în patrimoniul beneficiarei efective, scăzământul normal de 1 la sută și diferența de cântar de 2 la mie. Cererea de reabilitare formulată de Întreprinderea Silozul Constanța a fost respinsă pe motiv că aceasta a contribuit la producerea scurgerii pe timpul transportului, deoarece a acceptat să încarce cereale într-un vagon necorespunzător acestor mărfi, asumându-și astfel riscul scurgerii mărfii în situația când materialul folosit la etanșare cedează. Cererea de reabilitare formulată de Întreprinderea de bere Pitești a fost admisă, reținându-se că diferența cantitativă s-a constatat numai prin cântărirea vagonului pe cântarul liniei de garaj a Întreprinderii, fără a se încheia un act de constatare opozabil. Întrucât în situația când beneficiara efectivă ar fi încheiat acte opozabile, cărașul, este scutit de răspundere pentru pierderea de 1 la sută din greutate și 2 la mie eroare de cântar, conf. art. 76 din Regulamentul de transport și Ord. Dir. generale de metrologie, standarde și invenții nr. 642/1982, s-a considerat că nu se justifică suportarea nici de către Întreprinderea

de bere a perisabilității normale și a diferenței de cântar. În consecință, s-a dispus reabilitarea litigiului. (Dec. PAS nr. 176/30.I.1982).

● **Căi ferate. Locații achitate de Navrom Galați pentru nedescărcarea vagoanelor încărcate cu marfă pentru export. Acțiune în regres.** Potrivit art. 30 din contractul de prestări servicii, NAVROM Galați avea obligația de a suporta aprobării CCAP —, cererile beneficiarei de prestații (Fructexport) pentru acceptarea expedierii mărfurilor spre port, în raport cu capacitatea de operare și de depozitare a portului și de a transmite beneficiarei de prestații acceptul CCAP, în termen de 24 ore. În speță, NAVROM Galați a făcut dovada că și-a îndeplinit obligațiile prevăzute de art. 30 din contract, astfel că împrejurarea că CCAP și-a dat acceptul numai în momentul în care nava a sosit în port, nu-i este imputabilă. În aceste condiții, s-a considerat în mod întemeiat că NAVROM nu este în culpă pentru locațiile înregistrate la vagoanele în discuție. Dealtfel, suportarea acestor locații de către NAVROM, în condițiile art. 12 lit. b din Decretul nr. 309/1978 nu se justifică, deoarece aceasta e de strictă interpretare și reglementează numai modul de recuperare a c/staliilor achitate armatorilor străini de la unit. în culpă. (Dec. PAS 134/30.I. 1982).

● **Căi ferate. Locații. Defecțiuni la sistemul de descărcare.** Potrivit Instrucțiunilor tehnice pentru exploatarea vagoanelor speciale CV, în caz de defecțiuni tehnice constatate la primirea vagoanelor precum și la descărcarea lor, destinatarul are obligația să anunțe stația C.F.R., urmînd ca aceasta să înștiințeze revizia de vagoane pentru a se deplasa imediat în vederea analizării defecțiunii. În cazul când vagonul nu se poate descărca normal se va descărca pneumatic prin montarea la gura recipientului a dispozitivului de intervenție pentru descărcarea pneumatică cu respectarea prescripțiilor impuse de art. 5.5.7. Când nu își îndeplinește aceste obligații, destinatarul răspunde pentru locațiile produse. (Dec. PAS nr. 146/30.I.1982).

● **Căi ferate. Drept la acțiune împotriva cărașului.** Conform art. 85 din Regulament, acțiunea împotriva cărașului aparține destinatarului din momentul în care a primit scrisoarea de trăsură sau și-a valorificat drepturile ce-i aparțin. Inițiativa ceslunii acestui drept nu poate să aparțină decât destinatarului, deoarece numai titularul dreptului este în măsură să cunoască dacă și-a valorificat sau nu dreptul la acțiune împotriva cărașului sau imposibilitatea de a acționa pe căraș. (Dec. PAS 144/30.I.1982).

● **Lipsuri cantitative. Neasigurarea integrității mărfurilor pe timpul transportului. Consecințe.** Conf. art. 88 pct. 3 lit. a din Regulamentul de transport, acțiunea contra căii ferate nu se stinge în caz de reclamație pentru pierderea parțială dacă aceasta a fost constatată înainte de luarea în primire a mărfii de către cel în drept, conf. art. 62. La art. 62 pct. 1 din același regulament, se prevede că în situația când pierderea parțială sau avaria este descoperită sau presupusă de calea ferată sau invocată de către cel în drept, c.f. este obligată să întocmească un proces-verbal, constatînd starea și greutatea mărfii. În speță vagonul a sosit violat, cu o ușă ruptă, pe care calea ferată a aplicat sigiliul fără a se conforma art. 62 pct. 1

În această situație, s-a considerat că lipsurile constatate la destinație îi sînt imputabile cărașului. (Dec. PAS 116/30.I.1982).

● **Locații. Vagoane puse la dispoziție peste capacitatea liniei industriale.** Capacitatea liniei industriale este determinată în raport cu numărul de vagoane convenționale, respectiv tonajul maxim de mărfuri ce se pot încărca-descărca în 24 ore. La art. 7 (16) din TLM-C.F.R., astfel cum a fost modificat prin Ord. MT nr. 1077/1975 s-a stabilit obligarea destinatarilor de a asigura în incinta întreprinderii o capacitate zilnică egală cu valoarea medie de sosiri din luna respectivă, sporit cu un coeficient de 1,3 cînd mărfurile provin din intern. Prin contractul încheiat de părți s-a prevăzut că în cazul cînd se află la descărcare un număr mai mare de vagoane decît cel prevăzut în planul operativ de transport, destinatarul este obligat să descarce media zilnică a planului corectată cu coeficientul de neuniformitate aprobat prin H.C.M. nr. 425/1975. Întrucît capacitatea liniei industriale și planul operativ de transport sînt exprimate atît în tone cît și în vagoane, este nerelevant faptul că la stabilirea obligațiilor destinatarului de a descărca vagoanele puse la dispoziție s-a avut în vedere numai tonajul. (Dec. PAS 106/30.I.1982).

● **Căi ferate. Locații. Nedescărcarea în termen liber tarifar a vagoanelor cu mărfuri din import.** Ministerul Transportului și Telecomunicațiilor — Departamentul căilor ferate are dreptul să formuleze acțiuni pentru locațiile produse prin nedescărcarea în termenul liber tarifar a vagoanelor care circulă în trafic internațional. M.T.Tc. poate cesiona dreptul său la acțiune regionalelor de cale ferată pe teritoriul cărora s-au produs locațiile, dacă consideră că acestea, avînd la dispoziție toate actele doveditoare îi poate reprezenta interesele. În lipsa cesiunii dreptului la acțiune, regionalele de cale ferată nu pot avea calitate procesuală. (Dec. PAS 89/30.I.1982).

● **Căi ferate. Lipsuri cantitative. Produs obligatoriu la cîntărire.** În cazul lipsurilor cantitative, constatarea cu calea ferată este obligatorie întotdeauna cînd transportul a sosit violat, precum și atunci cînd calea ferată este răspunzătoare de greutatea mărfii, deoarece a cîntărit-o la preluarea spre transport, sau — cum este cazul în speță — avea obligația să o cîntărească conf. dispoz. art. 28 din Regulamentul aprobat prin H.C.M. nr. 941/1959, în această din urmă situație chiar dacă nu s-a conformat obligației respective. Pentru a se angaja răspunderea cărașului, lipsa cantitativă trebuie să fie opozabilă cărașului, iar determinarea cantității trebuie să se facă prin aceleași elemente ca la expediție, conf. art. 36 al. 2 din Regulament. (Dec. PAS 62/30.I.1982).

● **Transport sosit intact. Constatare ulterioară, urme de violare la sigilii. Consecințe.** Potrivit art. 59, alin. 2 din Reg. aprobat prin H.C.M. nr. 941/1959, atunci cînd există vînuiești că lipsa constatată la transport provine de pe parcurs și ar fi imputabilă cărașului, în termen de 5 zile de la primirea mărfii, va fi sesizat și acesta printr-o reclamație scrisă, adresată șefului unității de transport de destinație, cu invitarea de a trimite un delegat care să participe la constatare. În speță, nu s-a făcut dovada se-

zării stației CF cu privire la starea plombelor și invitării pentru constatare, în afară de faptul că nu există certitudine nici asupra momentului cînd s-au violat plombele — în timpul transportului sau în timp ce vagonul se afla în paza destinației, deoarece constatarea s-a făcut ulterior primirii vagonului de la stația CF, cînd plombele considerîndu-se intacte, păstrarea lor pînă la prezentarea furnizorului nu a impus anumite condiții care să le asigure securitatea. În lipsa unor dovezi opozabile din care să rezulte cu certitudine că la data predării vagonului către destinatar, plombele erau violate, nu se poate reține răspunderea cărașului pentru lipsuri cantitative. (Dec. PAS 283/27.II.1982).

● **Tarifare dublă. Condiții de aplicare.** Art. 9, alin. 1 din Decretul nr. 468/1977 cu privire la organizarea și efectuarea transporturilor cu autovehicule stabilește cazurile în care se pot pune la dispoziție unităților expeditoare, autovehicule pentru transport de mărfuri care, potrivit cererilor exprese ale acestora urmează să circule încărcate parțial. În acele situații, precum și în situația în care se solicită punerea la dispoziție a autovehiculelor în termene mai mici decît cele legal stabilite, transportul se tarifează dublu. Executarea și decontarea transporturilor prevăzute de art. 9 alin. 1 din decretul menționat se face pe bază de scrisori de transport speciale. Termenele în care se solicită punerea la dispoziție a mijloacelor auto — atît în cazul existenței unui contract economic anual de prestații de transport, ca și în cazul transporturilor în afară de contract — sînt stabilite la art. 77 și 82 din Normele metodologice de planificare și executare a transporturilor de mărfuri cu mijloace auto. Aceste dispoziții prevăd obligativitatea depunerii pentru fiecare autovehicul a cîte unei scrisori de trăsură tip, pînă la ora 13 a zilei lucrătoare, precedente celei pentru care se solicită punerea mijlocului auto la dispoziție. Chiar și în situația cînd s-a depus programarea pe zile a capacității de transport, făcută potrivit art. 39 lit. c din Normele metodologice menționate, expeditorul are obligația solicitării prestației în termenul legal. (Dec. PAS nr. 263/27.II.1982).

● **Transporturi pe bază de convenție. Sancțiuni aplicabile părții în culpă pentru neexecutarea obligațiilor asumate.** Transportul de muncitori între localitatea de domiciliu și locul de muncă, cu autobuze puse în exclusivitate la dispoziția organizațiilor socialiste și care circulă potrivit unor grafice stabilite în funcție de necesitățile de producție sau de servicii (program de lucru, stații, în parcurs, durata de staționare etc.) se efectuează pe bază de convenții încheiate între unitățile de transport auto și organizațiile socialiste beneficiare. Prin H.C.M. nr. 548/6.IX.1961, modificat prin H.C.M. nr. 1054/15 mai 1968 s-au aprobat Instrucțiunile privind aplicarea tarifelor pentru curse puse la dispoziția organizațiilor socialiste pe bază de convenție, potrivit cărora la încheierea convențiilor, părțile vor utiliza modelul de convenție anexat la instrucțiuni. Pentru neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a obligațiilor asumate prin convenție, partea în culpă datorează celeilalte părți, penalitățile prevăzute de Instrucțiunile aprobate prin H.C.M. nr. 1054/1968. Existînd deci, o reglementare specială, nu se pot aplica la această categorie de transporturi și alte sancțiuni. (Dec. PAS 278/27.II.1982).

● **Căi ferate. Decontare. Taxe de transport cu întârziere. Penalități aplicabile.** Potrivit art. 14 din Legea contractelor economice nr. 71/1969 modificată și completată prin Legea nr. 3/1979, contractele economice dintre unitățile socialiste pot fi, în raport de obiect, de mai multe categorii, conținutul lor stabilindu-se potrivit Legii contractelor economice, reglementărilor specifice domeniului de activitate respectiv, precum și cu respectarea cadrului determinat prin contracte model elaborate pe ramuri, grupe de produse sau categorii de lucrări și servicii. Transporturile de mărfuri pe calea ferată se execută începând cu anul 1976 în baza contractului model economic anual de transport pe calea ferată, aprobat prin Ordinul nr. 873/1976 al M.T.Tc. în conformitate cu art. 11 din contractul model, pentru neexecutarea sau executarea parțială ori necorespunzătoare a obligațiilor asumate prin contract, partea în culpă datorează celeilalte părți penalitățile prevăzute în Tariful de mărfuri C.F.R. și H.C.M. nr. 425/1975. Pentru decontarea cu întârziere a taxelor de transport nu s-a stabilit prin contractul model ce sancțiune se aplică plătitorului. Întrucât însă contractul s-a încheiat în temeiul Legii nr. 71/1979, se aplică penalitățile prevăzute la art. 47 pct. 5 din Legea contractelor economice pentru fiecare zi de întârziere a plății prețului prestației de transport, de la data cind acesta este datorat pînă la efectuarea plății 0,1 la sută în primele 10 zile, 0,2 la sută în următoarele 20 zile și 0,3 la sută în perioada ce depășește 30 zile, din suma ce trebuia achitată. (Dec. PAS 298/27.II.1982).

● **Lipsuri cantitative la transport imputabile furnizorului și cărașului. Acțiunea beneficiarului. Prescripție.** Potrivit art. 41 din Legea contractelor economice nr. 71/1969 modificată și completată prin Legea nr. 3/1979, produsele trec în administrarea directă sau proprietatea unității beneficiare pe data predării produselor către căraș. Prin predarea la transport, furnizorul a transmis integral beneficiarului cantitatea de produse înscrisă în documentele de transport și factură, dar cărașul a predat-o cu lipsuri cantitative din cauze, stabilite de organul arbitral ca fiind imputabile atât expeditorului (art. 18 și 22 din Reg. aprobat prin H.C.M. nr. 941/1959) cît și cărașului (art. 38 din același Reg.). Ceea ce a fost o dată transmis de furnizor beneficiarului prin faptul predării către căraș, nu mai poate fi socotit netransmis din cauza altui fapt, cel al nepredării în totalitate a produselor la destinație de către căraș. Cele două fapte fiind distincte dau naștere la consecințe juridice distincte: unul este un fapt prin care s-a îndeplinit o obligație, izvorînd din contractul de furnizare, iar celălalt este un fapt prin care s-a executat o obligație din contractul de transport. Pentru dauna produsă beneficiarului pe timpul transportului în condițiile speței, stabilite de org. arb., ca fiind imputabile atât expeditorului cît și cărașului, dreptul beneficiarului la despăgubiri împotriva furnizorului se prescrie în termen de 18 luni potrivit art. 3 din Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripția extintivă. Prescripția dreptului la acțiune începe să curgă conf. art. 10 din decret, de la data cind produsele au fost efectiv preluate de beneficiar de la căraș. (Dec. PAS nr. 275/27.II.1982).

● **Produs obligatoriu la cîntărire. Lipsuri cantitative la destinație. Constatare neopozabilă furnizorului și cărașu-**

lui. Potrivit art. 39 din Reg. aprobat prin H.C.M. nr. 941/1959, cînd cărașul a cîntărit mărfurile el răspunde de cantitatea constatată pe cîntarul său ori pe cîntarele recunoscute de el, înscrisă în documentul de transport. Pentru a putea fi antrenată răspunderea cărașului trebuie ca actele de constatare să fie întocmite în condiții de opozabilitate față de acesta, iar lipsa cantitativă să fie stabilită în raport de elementele specificative de determinare înscrise în actele de livrare și documentele de transport și să fie determinată de cauze imputabile cărașului. În speță, transportul a sosit intact și a fost preluat fără obiecțiuni de către destinatar, care a cerut cărașului să recîntărească vagoanele și să trimită un delegat la constatare. Întrucît cărașul a refuzat recîntărirea din motive tehnice și nu a trimis delegat la constatare, destinatarul a făcut constatarea în conf. cu disp. art. 70 din Reg. mai sus arătat, dar cu nerespectarea art. 36 și 12 din același regulament, în sensul determinării greutateii produselor, prin cîntărirea fracționată, adică prin alt mod decît la expediere — cîntărire pe cîntar pod basculă, situație în care org. arb. a reținut că actele de constatare nu sînt încheiate în condiții de opozabilitate nici față de căraș, nici față de furnizor. (Dec. PAS 227/27.II.1982).

● **Vagoane puse la încărcare. Locații. Consecințe.** În cazul cînd cărașul pune la dispoziția expeditorului peste plan vagoane la încărcare și acestea sînt primite, denotă un interes din partea expeditorului care avea drept de refuz. Drept consecință, încărcarea vagoanelor trebuie să se facă în termenul liber tarifar, o prelungire a acestuia fiind sancționată potrivit art. 10 din TLM Partea I. (Dec. PAS nr. 261/27.II.1982).

● **Căi ferate. Acțiune pentru încasare. Taxe de locații. Prescripție.** Introducerea în bancă de către creditor a dispoziției de încasare, nu este prevăzută printre situațiile limitativ enumerate la art. 13 din Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripția extintivă, astfel că folosirea formei legale de decontare prin bancă, pentru încasarea taxelor de locații nu poate duce la suspendarea prescripției. Cursul prescripției nu poate fi nici întrerupt în acest caz, întrucît dispoziția de încasare introdusă în bancă, dar neacceptată de debitor, nu constituie titlu executor și în consecință disp. art. 16 din Decretul nr. 167/1958 nu-și găsește aplicabilitatea. Pentru obținerea taxelor de locații, cărașul are deschisă calea acțiunii arbitrale, pe care trebuie să o formuleze în termenul prevăzut la art. 4 lit. b din Decretul nr. 167/1958, folosirea formei legale de decontare prin bancă a taxelor de locații neputînd duce la suspendarea sau întreruperea prescripției, ci în anumite situații de fapt temeinic motivate putînd să justifice o repunere în termen, în condițiile art. 19 din același decret. (Dec. PAS 242/27.II.1982).

Consecințele neexecutării contractelor

● **Livrare de produse repartizate centralizat. Nerespectarea sortimentelor prevăzute în repartiție.** Avînd în vedere necesitatea respectării prevederilor actului de planificare, potrivit art. 28 al. 1 din Legea contractelor

economice, modificarea contractului prin acordul părților nu se poate face dacă aceasta privește elementele cuprinse în repartitie. În situația când sortimentele sînt prevăzute în repartitie, părțile nu au dreptul să modifice tacit contr. prin livrarea altor sortimente. (Dec. PAS nr. 22/30.I.1982).

● **Livrări de utilaje în garnitură incompletă. Penalități de întârziere în decontare. Neacordare.** Beneficiarul nu este în culpă pentru decontarea cu întârziere a c/val. utilajului avîndu-se în vedere că în conformitate cu prevederile art. 158 din Legea finanțelor, refuzul c/valorii utilajului livrat în garnitură incompletă a fost justificat, iar după primirea completărilor, în anul următor de plan, pîrta a depus diligențele pentru aprobarea fondurilor necesare plății. (Dec. PAS nr. 50/30.I.1982).

● **Livrare de produse necontractate și neacceptate de beneficiar. Consecințe.** În cazul livrării de produse făcute fără respectarea formei contractuale și neacceptate de beneficiar din orice cauză (în speță și pentru calitate necorespunzătoare), refuzul de plată a prețului este justificat, atunci cînd beneficiarul restituie produsele sau le ține la dispoziția furnizorului. (Dec. PAS 241/27.II.1981).

● **Contract economic privind valorificarea spațiilor de cazare din rețeaua Ministerului Turismului. Neexecutare integrală. Consecințe.** Contractul economic privind valorificarea spațiului de cazare din rețeaua Ministerului Turismului se încheie în baza Legii contractelor economice nr. 71/1969 modificată și completată cu Legea nr. 3/1979 și Ordinul Ministerului Turismului nr. 588/29 sep. 1979. Potrivit pct. 4.5.2 din Ordinul menționat, beneficiarul suportă c/val. locurilor neocupate pînă la nivelul proporțiilor de garantare a plăților locurilor contractate, stabilite de Ministerul Turismului, la tarifele de cazare prevăzute în contract, plus cheltuielile de regie. Pentru nevalorificarea locurilor contractate, unitatea de turism beneficiară datorează prestatorului cu titlu de daune c/val. acestora. (Dec. PAS 293/27.II.1982).

● **Vicii ascunse la utilaje, instalații și bunuri de folosință îndelungată. Răspundere furnizor.** Potrivit art. 31 din Legea nr. 7/1977 a calității produselor și serviciilor, unitățile producătoare răspund pentru orice deficiență de calitate apărută în termenul de garanție, precum și de eventualele vicii ascunse rezultate din fabricație, apărute în perioada de utilizare normată și sînt obligate să stabilească, în condițiile prevăzute în contracte, de comun acord cu beneficiarii și proiectanții, măsuri și termene de remediere sau de înlocuire a produselor necorespunzătoare. În conf. cu art. 33 din aceeași lege, furnizorul răspunde față de beneficiar, în perioada de garanție, pentru daunele prin nerealizarea parametrilor proiectați, datorită deficiențelor de calitate al utilajelor, instalațiilor și bunurilor de folosință îndelungată livrate. Ca atare, chiar și atunci cînd a remediat sau înlocuit produsele necorespunzătoare calitativ, unitatea furnizoare rămîne răspunzătoare pentru unele daune cauzate unității beneficiare, care ar putea fi cheltuielile pe care aceasta din urmă le-a efectuat pînă la descoperirea viciilor ascunse prin preîncercarea produselor, cheltuieli ocazionate de efectuarea analizelor de laborator necesare stabilirii cauzelor care au

determinat viciile ascunse, cheltuielile de transport. (Dec. PAS 255/27.II.1982).

● **Livrare de produse după expirarea anului de plan. Consecințe.** Potrivit art. 41 lit. b din Legea contractelor economice, produsele trec în administrarea directă a unității beneficiare pe data predării lor către organul de transport. În speță, produsul a fost livrat după expirarea anului de plan. Conf. art. 40 din Legea contractelor economice, beneficiarul poate refuza primirea produselor livrate cu întârziere în cadrul anului de plan, în cazul în care dovedește că este în imposibilitate de a le mai folosi. Această dovadă nu este necesară în cazul livrărilor efectuate după expirarea duratei de valabilitate a sarcinii de plan. În consecință, nu poate fi obligat la plata c/valorii produselor respective. (Dec. PAS 172/30.I.1982).

● **Penalități de nelivrare. Produs sezonier.** Pentru produsele sezoniere sarcina de plan expiră la finele sezonului. În această situație, acțiunea derivînd din nelivrarea produselor sezoniere trebuie introdusă în termen de 6 luni de la data cînd pentru produsele respective sezonul a fost depășit și nu de la finele anului. (Dec. PAS nr. 113/30.I.1982).

● **Penalități de întârziere în decontare.** Potrivit art. 47 pct. 5 din Legea contractelor economice pîrta-beneficiară datorează penalități de întârziere în plata prețului de la data primirii și recepționării produselor. Conf. art. 46 din Normele metodologice BNRSR, BAIA, BI și BRCE nr. 2/1980 în situația neprimirii de către unitatea plătitoare, odată cu marfa, a dispoziției de plată cu factura, aceasta are obligația să intervină la furnizor pentru a i se trimite documentele de plată. Dacă factura nu a fost primită într-un termen de maximum 20 zile de la primirea mărfii, iar plătitorul este în măsură să determine suma de plată, la expirarea termenului de mai sus, acesta este obligat să efectueze plata, prin dispoziția de plată simplă. Cum în speță, plătitorul era în posesia documentelor de plată la data primirii produselor, s-a considerat că trebuia să efectueze plata la data recepției produselor și pentru întârziere datorează penalități. (Dec. PAS 122/30.I.1982).

● **Penalități de nelivrare pînă la finele anului de plan. Anularea repartitiei, consecințe.** Repartitia care a stat la baza contractului intervenit între părțile în litigiu a fost anulată de coordonatorul de balanță de comun acord cu organul tutelar al beneficiarei, la 28.XII.1980 în cadrul anului de plan. În aceste condiții s-a reținut că furnizorul nu datorează penalități. (Dec. PAS nr. 127/30.I.1982).

● **Daune. În completarea penalităților.** Răspunderea patrimonială are rolul de a înlătura urmările provocate de nerespectarea de către unitatea debitoare a obligațiilor contractuale. Principiul reparării integrale a prejudiciului este consacrat de Legea contractelor economice nr. 71/1969 modificată și completată prin Legea nr. 3/1979, care la art. 44 prevede că unitatea socialistă care nu execută obligațiile asumate prin contract, ori le execută necorespunzător, datorează celeilalte părți penalități, precum și despăgubiri în vederea reparării prejudiciului cauzat din culpa sa. Despăgubirea se datorează numai în măsura în

care prejudiciul nu a fost acoperit prin plata penalităților prevăzute în contract. În speță, reclamanta a introdus o acțiune în daune, fără ca în prealabil să-și valorifice dreptul la penalități. Constatând că penalitățile ce s-ar fi putut pretinde erau prescrise, conf. art. 4 lit. b din Decretul nr. 167/1958 privitor la prescripția extinctivă și că acestea ar fi acoperit daunele pretinse s-au respins în mod justificat, pretențiile reclamantei. (Decizia PAS nr. 177/30.I.1982).

Prețuri — întârzierea plăților

● **Lista prețului, legal. Nelivrare. Consecințe.** Este de principiu că produsele se livrează la prețul legal în vigoare la data livrării. Potrivit dispozițiilor legale este interzisă livrarea produselor care nu au preț legal fixat. În situația în care produsul contractat nu are preț legal fixat, furnizorul se află în imposibilitate să execute livrarea. În consecință, beneficiarul nu poate pretinde penalități pentru întârzierea în livrare sau nelivrare. (Dec. PAS 96/30.I.1982).

● **Prețul de invoială stabilit în baza Normativului U.N.C.A.P., depășește limita prevăzută în Normele CSP nr. 5015/1972. Consecințe.** Conf. art. 141 din Legea nr. 19/1971, organizațiile cooperatiste agricole vînd produsele și prestează serviciile, la prețuri și tarife de invoială. Prețurile și tarifele de invoială practicate de organizațiile cooperatiste agricole, pentru produsele rezultînd din prelucrări industriale, construcții, prestări de servicii și alte activități neagricole se determină pe baza normativelor date de UNCAP, cu acordul Comitetului de Stat pentru Prețuri. Art. 44 din Legea nr. 19/1971 prevede că organizațiile de stat și cooperatiste achizițoare au obligația să se încadreze în prețurile stabilite conform dispozițiilor legale. Normele CSP nr. 5015/1972 stabilesc limitele de preț în care organizațiile de stat și cooperatiste achizițoare se pot învoi cu producătorii. În măsura în care prețurile de invoială plătite de unitățile de stat depășesc limitele prevăzute în Normele CSP sus arătate, culpa este a acestor unități, nu a CAP-urilor furnizoare, întrucît cooperativele respective nu au încasat sume peste prețurile legale și anume prețurile de invoială. (Dec. PAS 264/27.II.1982).

● **Penalități de întârziere în plata prețului și penalități pentru refuzul nejustificat de plată.** Penalitățile prev. de art. 47 pct. 5 din Legea nr. 71/1969 modificată și completată prin Legea nr. 3/1979, sancționează numai întârzierea în plata unor sume datorate cu titlu de preț al produselor, lucrărilor sau serviciilor. Astfel, în cazul cînd unitatea debitoare refuză inițial prețul datorat, iar ulterior revine asupra refuzului și achită prețul, sînt aplicabile prevederile legale sus-menționate. Potrivit legii, penalitatea de întârziere în plata prețului se aplică de la data cînd prețul este datorat și pînă la efectuarea plății. Prețul se consideră datorat numai după primirea și recepționarea produselor, lucrărilor executate sau serviciilor prestate conf. art. 54(3) din Legea nr. 9/1972, republicată în anul 1979, iar termenul în cadrul căruia trebuie făcută plata este stabilit de bancă, potrivit pct. 100 din Normele metodologice nr. 2/1980. În situația în care unitatea de-

bitoare nu revine asupra refuzului de plată și este obligată prin hotărîrea arbitrală să achite suma, sînt aplicabile prevederile art. 47 pct. 6 din Legea contractelor economice, potrivit cărora unitatea socialistă în culpă va plăti pentru fiecare zi de refuz nejustificat o penalitate de 0,3 la sută din valoarea prețului neachitat. Potrivit disp. legale sus-menționate penalitățile sînt datorate de la data refuzului pînă la data plății. Întrucît în speță unitatea debitoare a revenit asupra refuzului de plată și a achitat suma pretinsă anterior acțiunii, pentru întârzierea în decontare a fost sancționată cu penalități de întârziere în temeiul art. 47 pct. 5 din Legea contractelor economice. (Dec. PAS nr. 187/30.I.1982).

● **Penalități de întârziere în plata prețului.** Potrivit art. 154 din Legea finanțelor nr. 9/1972, plățile trebuie efectuate la data exigibilității obligațiilor, creditorul fiind obligat să le ceară, iar debitorul să le efectueze. În conf. cu pct. 46 din Normele metodologice nr. 2/1980 pentru efectuarea plăților între unitățile socialiste, dacă factura nu a fost primită într-un termen de maximum 20 zile de la primirea mărfii, iar plătitorul este în măsură să determine suma de plată la expirarea acestui termen, este obligat să efectueze plata prin dispoziția de plată. În speță, factura emisă de furnizor s-a primit de beneficiar, dar plata prețului a fost inițial justificat refuzată, determinat de primirea ulterioară a transportului. Întrucît însă, după primirea mărfii, beneficiarul nu a efectuat plata prețului din proprie inițiativă, deși cunoștea prețul, organul arbitral a reținut răspunderea acestuia în temeiul disp. art. 47 pct. 5 din Legea nr. 71/1969 a contractelor economice. (Dec. PAS nr. 307/27.II.1982).

● **Transport predat la destinație. Refuz nejustificat de plată a prețului mărfii. Culpă procesuală.** În conf. cu art. 274 c. pr. civilă, aplicabil în litigiile arbitrale, potrivit cu art. 71 RPA, partea care cade în pretențiuni va fi obligată să plătească cheltuielile de arbitrar. Reclamanta expeditoare a formulat reclamație administrativă și a promovat acțiune împotriva căraușului pentru plata de daune echivalente prețului unei mărfii nepredate la destinație. În fapt, marfa fiind primită de destinatar la data cînd prin răspunsul la încercarea de conciliere a comunicat expeditorului contrariu și l-a îndrumat pe acesta să ceară lămuriri căraușului — care nu a răspuns la reclamația administrativă — se impunea introducerea în cauză a destinatarului. Practica arbitrală a statuat că, în litigiile care privesc lipsuri calitative și cantitative, prezența tuturor părților interesate este necesară pentru stabilirea corectă a răspunderii și rezolvarea completă a litigiului. În speță, nu s-a reținut culpa căraușului pentru nepredarea mărfii la destinație, pentru că obligarea sa la suportarea cheltuielilor de arbitrar să se justifice (Dec. PAS nr. 219/27.II.1982).

● **Produs necomandat. Refuz de plată a prețului.** În conf. cu art. 158 lit. b din Legea finanțelor nr. 9/1972 modificată și completată prin Legea nr. 2/1979 și Normele metodologice privind efectuarea plăților între unitățile socialiste, beneficiarul are dreptul ca, înăuntrul termenului stabilit pentru acceptare sau pentru depunerea documentelor la bancă, să refuze plata integral sau par-

țial, după caz, când livrarea produselor, executarea lucrărilor sau prestarea serviciilor nu constituie obiectul unui contract sau nu are alt temel legal, cu condiția să nu folosească bunurile pentru care se cere plata. Stabilindu-se de către org. arbitrală că produsul livrat de reclamantă a fost necomandat și necontractat, fiind ținut la dispoziția sa în custodia piritului s-a reținut ca legal refuzul de plată al prețului. (Dec. PAS nr. 294/27.II.1982).

● **Prestații succesive. Regularizarea plății.** În situația în care executarea unui contract, într-o perioadă de timp limitată, se efectuează prestații succesive în legătură cu care prestatoarea formulează pretenții rezultate din faptul că nu s-a achitat o parte din totalul prestațiilor executate succesiv, beneficiarul poate opune creanța sa în acoperirea creanței celeilalte părți. Ca atare, în final, plata se va face numai pentru diferența dintre cele două creanțe, întrucât în cazul prestațiilor succesive datorile nu provin din operații distincte, astfel că între părți nu intervine o compensație în sensul prevederilor art. 1143 și urm. C. civ., ci o decontare finală făcută după o serie de prestații succesive, a căror plată poate suferi unele modificări după terminarea unei etape de prestații. Un astfel de mod de regularizare nu împiedică controlul prin leu. (Dec. PAS nr. 220/27.II.1982).

● **Factura introdusă în bancă, neacceptată plata și retrasă de creditor. Consecințe.** Art. 157 din Legea finanțelor nr. 9/1972 prevede că instrumentele de decontare emise de creditor și pentru care debitorul a acceptat plata, precum și cele emise de debitor în favoarea creditorului sînt, în raporturile de decontare bancară, titluri executorii, pe baza cărora se fac operațiile de plăți între unitățile socialiste. Arbitrajul a respins ca inadmisibilă acțiunea creditorului care a introdus în bancă o factură pentru care nu a primit refuz de plată, deoarece în acest caz nu mai poate obține un al doilea titlu executor. În reabilitare s-a constatat însă că deși nu s-a dovedit că piritul a refuzat plata prestațiilor efectuate de reclamant în beneficiul său, acesta contestă prin întimpinare c/val, prestațiilor ce formează obiectul acțiunii, iar creditorul și-a retras factura din bancă, situație în care nu se mai poate reține că reclamantul se află în posesia unui titlu executoriu. (Dec. PAS 291/27.II.1982).

Jurisdicții — cheltuieli de arbitrare

● **Competență materială.** Reclamanta și-a îndreptat acțiunea împotriva MTTc, iar organul arbitral a introdus în cauză, din oficiu, în calitate de pirit pe Regionala c.f.r. Brașov în locul acesteia, declinandu-și competența în favoarea Arbitrajului de stat interjud. Brașov. Arbitrajul de stat interjud. Brașov s-a considerat necompetent să soluționeze litigiul. În temeiul art. 18 din Legea nr. 5/1954 primul arbitru de stat a stabilit că Arbitrajul de stat al municip. București fiind legal sesizat nu putea să-și declină competența în favoarea ASJ Brașov prin scoaterea din cauză a uneia din pirit, deoarece în acest fel se pronunța implicit și asupra fondului. (Dec. PAS nr. 19/30.I.1982).

● **Acțiune restituită.** Data cînd se considera sesizat organul arbitral. Potrivit art. 25 din Reg. proc. arbitrale, dacă se constată că cererea nu îndeplinește condițiile prevăzute de art. 8 și 9 din aceleași reguli, PAS sau arbitrul de stat șef va restitui cererea, pe cale de adresă, părții care a introdus-o, indicînd elementele a căror lipsă a determinat restituirea. În cazul cînd, în termen de 8 zile de la primirea adresei de restituire, partea va introduce din nou cererea, completată însă cu toate elementele a căror lipsă determinase restituirea, organul arbitral va fi socotit sesizat pe data cînd a fost introdusă prima cerere. (Dec. PAS 303/27.02.1982).

● **Cerere de reabilitare tardivă.** Potrivit art. 32 pct. 2 alin. 6 din Legea nr. 5/1954 pentru organizarea și funcționarea Arbitrajului de stat, PAS poate fi sesizat, în vederea exercitării dreptului de control, în termen de 30 zile de la pronunțarea hotărîrii, iar conf. art. 32 alin. 1 din aceeași lege, PAS poate exercita din oficiu, dreptul de control, în termen de cel mult 3 luni de la pronunțarea hotărîrii arbitrale. În conf. cu disp. art. 103 c.pr.civ, aplicabile în procesul arbitral, potrivit art. 71 RPA, neexercitarea oricărei căi de atac și neîndeplinirea oricărui alt act de procedură în termenul legal atrage decăderea, afară de cazul cînd legea dispune altfel sau cînd partea dovedește că a fost împiedicată printr-o împrejurare mai presus de voința ei. În acest din urmă caz, actul de procedură se va îndeplini în termen de 15 zile de la încetarea împiedicării, în același termen arătîndu-se și motivele împiedicării. (Dec. PAS 302/27.II.1982).

● **Acțiune arbitrală. Data introducerii.** În conf. cu art. 13 din RPA, ziua introducerii cererii la Arbitrajul de stat se socotește ziua cînd cererea a fost înregistrată la organul arbitral. Dacă partea care își are sediul în altă localitate decît organul arbitral trimite cererea printr-un organ de expediție competent, ziua introducerii cererii la Arbitraj se socotește ziua predării la organul de expediție competent. (Dec. PAS nr. 305/27.II.1982).

● **Competență materială. Prorogare.** În temeiul art. 14 al. 2 din Legea nr. 5/1954 PAS poate trimite spre rezolvare arbitrajelor de stat interjudețene sau Arbitrajului de stat al municip. București, litigiul de competența Arbitrajului de Stat Central cu excepția acelor care, potrivit art. 9 din Legea nr. 5/1954 sînt de competența exclusivă a Arbitrajului de Stat Central. Fiind vorba de un caz de prorogare de competență specific procesului arbitral, care operează în temeiul unei dispoziții a PAS nu este necesar consimțămîntul părților și acestea nu pot invoca excepția de necompetență. (Dec. PAS 16/30.I.1982).

● **Conflict negativ al competenței.** Dacă un organ arbitral își declină competența în favoarea unui arbitraj departamental, iar acesta din urmă se consideră necompetent să soluționeze litigiul, dosarul trebuie înaintat primului arbitru de stat pentru rezolvarea conflictului de competență, în temeiul art. 18 din Legea nr. 5/1954. În speță, Arbitrajul de stat al municipiului București și-a declinat competența în favoarea Arbitrajului M.I.C.M. considerînd că ambele părți sînt subordonate acestuia. Întrucît, ca urmare a apariției Decretului nr. 265/1981 una din părți nu mai este subordonată M.I.C.M. s-a stabilit că în speță

nu sînt întrunite condițiile prevăzute de art. 7 lit. c din Legea nr. 5/1954 și că Arbitrajul de stat al municip. București este competent să soluționeze litigiul. (Decizia PAS nr. 94/30.I.1982).

● **Cheltuielile de arbitrare. Neacordare. Introducerea acțiunii înainte de expirarea termenului de tratare a reclamației administrative.** În cazul în care reclamanta introduce acțiune fără a respecta termenul de tratare a reclamației active, prevăzut de art. 29 și 8 din Convenția SMGS, nu i se cuvin cheltuielile de arbitrare. (Dec. PAS nr. 117/30.I.1982).

● **Decontare preț produse după sesizarea arbitrajului. Cheltuieli de arbitrare. Beneficiarul livrării a achitat prețul produselor după introducerea acțiunii.** Stabilindu-se că transportul privind aceste produse s-a primit anterior înregistrării acțiunii, debitorul a fost obligat la plata cheltuielilor de arbitrare în temeiul art. 274 c.pr.civ, întrucît chiar dacă la data concilierii prearbitrale transportul nu era preluat, beneficiarul nu a dovedit că nu putea să facă demersuri la reclamant pentru retragerea acțiunii, în vederea restituirii taxei de timbru, în condițiile parag. 21 lit. b din Instrucțiunile M.F. nr. 1711/27 oct. 1960. (Decizia PAS 296/27.II.1982).

● **Cheltuieli de arbitrare. Neacordare. Lipsa culpa procesuală.** În conf. cu art. 3 al. 3 din Reg. proc. arbitrale, în cazul în care părțile nu sînt în aceeași localitate, în lipsa unei încercări de conciliere prin întrunirea delegațiilor părților, cel interesat a sesiza Arbitrajul de stat, va comunica în scris părții celeilalte pretențiile sale privind obiectul conflictului, cu arătarea motivelor pe care se întemeiază. Potrivit art. 3 al. 4 din aceleași reguli, cealaltă parte este obligată a răspunde în scris și motivat, la toate pretențiile reclamantului în termen de 5 zile de la primirea comunicării. În speță, s-a stabilit că în raport cu data primirii concilierii, pîrita a emis dispoziția de plată a sumei pretinsă de reclamantă, în lăuntru termenului de 5 zile prev. de RPA, caz în care pîrita neaflindu-se în culpă procesuală, nu a fost obligată la plata cheltuielilor de arbitrare. Dealtfel, în conf. cu art. 275 c.pr.civ., aplicabil în procesul arbitral potrivit art. 71 RPA, pîritul care recunoaște pînă la prima zi de înfățișare pretențiile reclamantului, nu va putea fi obligat la plata cheltuielilor de judecată. (Dec. PAS 292/27.II.1982).

Export

● **Livrări de produse la export. Lipsuri calitative. Daune. Răspundere.** Potrivit art. 79 din Legea contractelor economice, unitățile producătoare răspund pentru toate pagubele sau cheltuielile suportate de întreprinderea de comerț exterior ca urmare a bonificațiilor solicitate de beneficiarii externi pentru lipsurile calitative ale produselor livrate. (Dec. PAS nr. 25/30.I.1982).

● **Livrări de produse la export. Durata executării contractului.** Potrivit art. 66 din Legea contractelor economice, obligațiile de livrare a produselor destinate exportului, prevăzute în contractele economice rămîn în vigoare pe toată durata de valabilitate a angajamentelor stabilite

în raporturile cu partenerii externi și în limitele condițiilor prevăzute în contractele încheiate cu aceștia. Întrucît în speță produsele contractate erau destinate exportului, nu s-a putut reține că obligația de livrare a pîritei-furnizoare s-a stîns la finele anului, această obligație subzistă în continuare, pe durata valabilității angajamentelor externe. (Dec. PAS nr. 24/31.I.1982).

Ambalaje

● **Nerestituirea în termen a ambalajelor. Consecințe.** Ambalajele din metal sînt exceptate de la recuperare, potrivit anexei nr. 2 la Instruc. aprobate prin Ordinul MATMOGFF nr. 108/1975. În această situație nu se pot pretinde penalități pentru nerestituirea în termen a acestor ambalaje. Întrucît, însă, butoalele și bidoanele metalice provenite de la ambalarea vinaromului nu figurează în anexa sus-menționată, s-a considerat că acestea circulă în regim de restituire și, ca atare, funcționează răspunderea pentru nerestituirea în termen. (Dec. PAS 90/30.I.1982).

● **Ambalaje calitativ necorespunzătoare. Constatare opozabilă expeditorului.** Art. 70 din Reg. aprobat prin H.C.M. nr. 941/1959 stabilește că în toate cazurile cînd la verificarea de către beneficiar a mărfurilor sosite din transport, se constată lipsuri cantitative sau deficiențe calitative și delegatul furnizorului sau însoșitorul transportului aparținînd furnizorului nu este de față, precum și în cazurile în care la primirea mărfurilor de la cîrăuș se nasc divergențe între organele acestuia și reprezentantul beneficiarului, acesta din urmă va chema la față locul delegații menționați în textul respectiv. Constatarea făcută de membrii comisiei de primire în condițiile art. 70 (delegat neutru) și 61 din Reg. sus-arătat, consemnată într-un proces-verbal încheiat cu respectarea prevederilor art. 62 din același regulament este opozabilă expeditorului. Neparticiparea cîrăușului la constatarea defecțiunilor ambalajelor transportate este lipsită de concludență în speță, deoarece vagonul a sosit în stare bună, iar cauza defecțiunilor era prin natura lor imputabilă expeditorului și nu cîrăușului, pentru a se întocmi un act de constatare opozabilă acestuia din urmă. (Dec. PAS 288/27.II.1982).

Diverse

● **Răspundere civilă. Daune cauzate de mistreți.** Unitatea socialistă care are în administrare sau folosință fondurile de vîntoare răspund pentru pagubele cauzate de mistreți culturilor agricole, în temeiul art. 998-999 c.civ. pentru neîndeplinirea obligațiilor prevăzute de Legea nr. 26/1976 (art. 8 și 10). La stabilirea întinderii răspunderii acestora se va avea în vedere și modul în care deținător terenurilor agricole și-au îndeplinit obligațiile ce le revin nou potrivit Decretului nr. 231/1974 în legătură cu asigurarea pazei culturilor agricole, și Ord. MAIAMEFMC nr. 35/38 1979. (Dec. PAS 23/30.I.1982).

● **Răspundere delictuală. Prejudiciu material. Întinderi.** În vederea angajării răspunderii delictuale, pagubele cauzate trebuie să fie consecința directă a faptei dăunătoare

Potrivit art. 1074 C. civil, prejudiciul material cuprinde sau poate cuprinde pierderea efectiv suferită și beneficiul nerealizat. Pentru a se naște dreptul la reparațiune, prejudiciul trebuie să fie cert, atât în privința existenței sale cât și cu privire la posibilitatea de a se stabili întinderea lui. (Dec. PAS 237/27.II.1982).

● **Persoane juridice. Reorganizare. Divizare.** Potrivit art. 48 din Decretul nr. 31/1954 unitatea socialistă care a preluat, prin divizare, o parte din activul altei unități socialiste, răspunde față de creditorii pentru obligațiile persoanei juridice care a încetat de a avea ființă prin divizare, cu condiția ca prin dispoz. de reorganizare să nu se fi dispus altfel. (Dec. PAS nr. 159/30.I.1982 și Dec. PAS nr. 137/30.I.1982).

Grupaj realizat de :

M. BARTOK

E. POPA

Arbitrajul de Stat Central

Probleme de drept economic și de comerț internațional

Bazele juridice ale întreprinderilor de stat

Întreprinderea a constituit și va mai constitui obiect de cercetare sub multiple unghiuri. O cit de sumară privire asupra lucrărilor publicate pînă în prezent ne duce la constatarea că predomină studiile cu caracter economic privind organizarea, pe diverse, planuri și conducerea întreprinderilor.

Față de tematica cercetării noastre, ne-am propus să abordăm întreprinderea din unghiul de vedere al normelor de drept care constituie bazele sale juridice. Ca urmare, vom analiza elementele definitorii ale conceptului de întreprindere, așa cum rezultă din legea sa fundamentală — Legea nr. 5/1978 —, norme de înființare, reorganizare și desființare, rolul și importanța dobîndirii personalității juridice, patrimoniul, componența și funcțiile sale, principiile autoconducerii și organele de conducere ale întreprinderii. În această structură, urmează ca mecanismul economico-financiar să fie abordat într-un capitol distinct. Decizia să urmărim această sistematizare a fost determinată de o logică simplă: pentru a înțelege mecanismul complex de funcționare al unui agregat, este necesar să cunoaștem principiile lui constructive, părțile sale componente.

1. CONCEPTUL DE ÎNTRINDERE ÎN DREPTUL ROMÂN

1.1. Elemente definitorii — cadrul legislativ

Legea nr. 5/1978 arată că „întreprinderea de stat este unitatea de bază în care se desfășoară activitatea economico-socială și în care oamenii muncii, pe baza principiului autoconducerii muncitorești, își exercită direct prerogativele ce decurg din calitatea lor de proprietari ai mijloacelor de

producție — bunuri ale întregului popor —, producători și beneficiari ai bunurilor materiale”. În continuare, același act normativ stabilește elementele definitorii ale întreprinderii :

a) **Personalitatea juridică**, dobîndită potrivit prevederilor legii, constituie principalul element definitoriu, datorită căreia întreprinderea are o autonomie funcțională — intră în raporturi juridice cu alte unități — și un patrimoniu distinct, pe care îl administrează în nume propriu, în care scop are cont la bancă, contabilitate proprie, beneficiază de credite și încheie bilanț.

b) **Planul propriu** este cel de-al doilea element definitoriu prevăzut expres de lege și acesta marchează ideea fundamentală și anume aceea că o întreprindere are, în toate cazurile, un obiect de activitate productiv. Cu alte cuvinte, activitatea fiecărei întreprinderi este determinată și se desfășoară pe baza unui plan de producție, care însă face parte integrantă din planul național unic de dezvoltare economico-socială. În realizarea planului întreprinderile sînt obligate, așa cum prevede legea, „să desfășoare o activitate rentabilă, cu eficiență sporită”.

c) **Autoconducerea muncitorească** este o componentă majoră a conceptului de întreprindere. Pentru realizarea autoconducerii, prin lege sînt reglementate organele colective de conducere — adunarea generală, consiliul oamenilor muncii, biroul executiv —, precum și atribuțiile care le revin. Autoconducerea muncitorească a întreprinderii se supune centralismului democratic și are permanent în vedere principiile autogestunii economico-financiare.

d) **Denumirea, sediul central și obiectul activității** — elemente stabilite prin actul de înființare — au menirea să personalizeze, să nominalizeze o întreprindere de alta. Așa cum vom vedea, prezintă importanță în exercitarea atribuțiilor conferite de personalitatea juridică.

Organizarea și funcționarea întreprinderilor este reglementată de Legea nr. 5/1978, ale cărei norme de drept se coroborează cu prevederile celorlalte acte normative, care constituie, în ansamblul lor, dreptul economic.

1.2. Clasificarea unităților economice

Întreprinderea, deși este formația de bază a sistemului nostru economic, nu este singura formă pe care o îmbracă unitățile economice. Potrivit Legii nr. 5/1978, în prezent funcționează trei tipuri de unități economice: întreprinderea, centrala, unitatea economică componentă.

a) **Întreprinderea.** Elementele definitorii le-am arătat mai sus: personalitate juridică; plan propriu, deci obiect de activitate productiv; autoconducere muncitorească; denumire și sediu central. În continuare, se impune să arătăm că întreprinderile pot fi, la rîndul lor, clasificate după două criterii principale :

— **în funcție de subordonarea lor:** întreprinderi de interes republican și întreprinderi de interes local. Importanța acestei clasificări rezidă în faptul că modul de înființare urmează reguli proprii, precum și în faptul că coordonarea și controlul activității lor sînt supuse unor organe diferite. De asemenea, metodologia și planificarea, regimul juridic al beneficiilor și competența de soluționare a litigiilor este deosebită, în funcție de subordonare. Întreprin-

derile de interes republican, sînt subordonate direct centralelor industriale sau unităților asimilate acestora, ministerelor sau altor organe centrale; cele de interes local sînt subordonate consiliului popular, potrivit actului de înființare;

— în funcție de obiectul de activitate, întreprinderile pot fi: industriale (producătoare de bunuri materiale), de construcții-montaj, de proiectare-cercetare, de prestări de servicii (hoteliere, transport etc.), de comercializarea mărfurilor către fondul pieței, de aprovizionare și desfacere în cadrul aprovizionării tehnico-materiale (baze). În raport cu obiectul de activitate, modul de determinare a sarcinilor de plan va fi diferit, precum și indicatorii utilizați.

b) **Centrala.** Potrivit Legii nr. 5/1978, centrala este o unitate economică autonomă de producție, construcții, circulația mărfurilor, transporturi și alte prestări de servicii care cuprinde întreprinderi subordonate și unități componente — fabrici, uzine, exploatări, autobaze, secții, ateliere, unități de cercetare etc. — grupate:

- după criteriul omogenității produselor sau al tehnologiilor de fabricație, al cooperării în producție, sau,
- după criteriul amplasării teritoriale al unităților care o compun.

Ca și întreprinderea, centrala are personalitate juridică, un patrimoniu propriu, denumire și sediu central, intrînd în raporturi contractuale cu banca, pentru credite și cu alte centrale și întreprinderi, chiar dacă acestea din urmă îi sînt subordonate. Are evidență contabilă, conturi la bancă și încheie bilanț contabil.

Din economia Legii nr. 5/1978 rezultă că centrala are ca funcție principală conducerea, îndrumarea și controlul activității întreprinderilor subordonate și a unităților componente; pentru realizarea funcțiilor sale, centrala este titulară de plan, care reprezintă suma planurilor defalcate pe întreprinderi și unități componente.

Așa cum vom vedea, funcționarea centralelor se întemeiază pe principiile autoconducerii și autogestiei.

c) **Unitatea componentă.** În principiu, sînt unități componente ale centralelor sau ale întreprinderilor formațiile productive organizate ca uzine distincte, fabrici, exploatări, grupuri de șantiere, șantiere, secții, loturi, sectoare, autobaze, depozite și alte unități similare. Asemenea unități componente, ca regulă generală, nu au personalitate juridică, dar au o autonomie operativă a cărei sferă este decisă de centrala sau întreprinderea din care fac parte:

— uzinele, fabricile, grupurile de șantiere etc. au plan propriu și buget de venituri și cheltuieli, parte integrantă a planului și bugetului întreprinderii sau centralei din care fac parte;

— asemenea unități și altele similare, pot intra în raporturi contractuale cu alte unități — în baza mandatului primit — pot avea conturi la bancă și pot beneficia de credite, au evidență și încheie balanțe contabile, care se integrează în bilanțul centralei sau al întreprinderii.

Pe cale de excepție, potrivit Legii nr. 5/1978, uzinele, fabricile, exploatările și alte unități similare, cu activitate complexă și condiții specifice de producție, situate în alte localități sau pe alte amplasamente decît centrala sau în-

treprinderea de care aparțin se pot organiza, în cazuri temeinic justificate, ca unități cu personalitate juridică, potrivit normelor legale privind organizarea și funcționarea întreprinderilor.

Așadar, unitățile componente pot îmbrăca forma unor simple formații productive, fără personalitate juridică și fără dreptul de a intra în relații contractuale cu alte unități, fără contabilitate proprie, precum și forme complexe, ale unor veritabile unități cu independență operativă, plan și buget propriu, cont la bancă, drept la credite, și pînă la a avea personalitate juridică.

1.3. Inființarea, reorganizarea și desființarea unităților economice

Unitățile economice de stat au un regim juridic diferit privind înființarea, reorganizarea și desființarea, în funcție de o serie de elemente pe care le vom rezuma în cele ce urmează.

a) Inființare. Potrivit Legii nr. 5/1978:

— întreprinderile de interes republican se înființează prin decret al Consiliului de Stat, iar cele de interes local, prin hotărîri ale consiliilor populare;

— centralele se înființează numai prin decret al Consiliului de Stat;

— unitățile componente se înființează diferit, în funcție de gradul lor de complexitate: unitățile componente cu personalitate juridică se înființează prin decret al Consiliului de Stat; fabricile, uzinele, exploatările, grupurile de șantiere și altele similare, prin ordinul ministrului, pe baza hotărîrii consiliului de conducere al ministerului (respectiv prin decizia consiliului popular) cu acordul Consiliului Organizării Economico-Sociale; secțiile, șantierele, atelierele, loturile, depozitele și altele similare, prin decizia directorului sau a directorului general, pe baza hotărîrii consiliului oamenilor muncii al întreprinderii sau a centralei în cadrul căreia funcționează.

Prin actul de înființare se stabilesc denumirea, sediul și obiectul de activitate. Aceste atribute ale unităților economice prezintă importanță pentru identificarea lor, în raporturile pe care le au între ele și cu organele ierarhic superioare, pe parcursul funcționării.

b) **Reorganizare.** În practică, reorganizarea unităților economice se poate realiza pe mai multe căi:

— **absorbția**, situație în care o anumită unitate economică, care își menține ființa, înglobează o altă unitate, aceasta din urmă încetînd să mai existe;

— **fuziunea**, operație care presupune contopirea a două sau mai multe unități economice, pentru a da naștere uneia noi;

— **divizarea totală**, situație în care o unitate economică dispăre total, iar patrimoniul este împărțit și transmis unor alte unități;

— **divizarea parțială**, operație ce implică desprinderea numai a unei anumite părți din patrimoniul unității economice, care se transmite unei alte unități.

Ca regulă generală, reorganizarea unităților se face de către aceleași organe care au hotărît înființarea lor. Aceleași organe au calitatea să modifice denumirea, sediul sau obiectul de activitate al unităților economice.

c) **Desființarea.** Ca și în cazul reorganizării, desființarea unităților economice este de competența aceluiași organe care le înființează. În asemenea situații, patrimoniul unităților desființate urmează calea prevăzută în actul de desființare.

2. PERSONALITATEA JURIDICĂ A ÎNTEPRINDERII

2.1. Noțiunea de personalitate juridică — elemente componente

Încă din perioada dreptului român s-au căutat soluții pentru ca grupări de persoane fizice să poată fi reprezentate în comun, să dispună de o avere proprie — patrimoniu —, care să fie administrată distinct, de cea a colectivității de persoane fizice care au constituit-o.

Dacă în fază de început, prima persoană juridică a fost statul, împreună cu diversele sale organisme și fundații de drept public, pe măsură ce asociațiile meșteșugărești și negustorești s-au dezvoltat au apărut persoanele juridice de drept privat. Odată cu dezvoltarea comerțului și a producției industriale dobândirea personalității juridice de către primele societăți comerciale a devenit o necesitate; nevoia de a se realiza mari capitaluri, de a fi administrate în mod unitar și de a se limita răspunderea la cotele subscrise de fiecare participant la formarea unor asemenea capitaluri, a impus constituirea de patrimonii distincte ale societăților comerciale, de cele ale fiecărei persoane fizice care a participat la alcătuirea lor.

Pentru a răspunde la imperativele economice arătate, soluția unanim acceptată este aceea că odată cu înființarea unor astfel de întreprinderi colective — societăți comerciale — printr-o tehnică juridică prevăzută de sistemele naționale de drept li se acordă și personalitate juridică. Aceasta înseamnă că o întreprindere cu capital colectiv, constituită deci de mai multe persoane fizice, prin dobândirea personalității juridice devine subiect de drept distinct, are o organizare și un patrimoniu propriu, afectat realizării obiectului productiv prevăzut în statutul ei de înființare.

În sistemul nostru economic, înființarea și funcționarea cu rezultate pozitive (realizarea de beneficii) a unei întreprinderi este de neconceput fără ca aceasta să fie dotată cu mijloace de producție și financiare proprii și să aibă calitatea de a intra în raporturi juridice, în nume propriu, cu alte întreprinderi și, în general, cu orice organizații socialiste sau instituții de stat; or, tocmai în acest scop, pe calea unei tehnici juridice prevăzute de dreptul nostru economic, întreprinderile sînt investite, în condițiile legii, cu personalitate juridică.

Din cele expuse mai sus și în lumina sistemului nostru de drept, conchidem că personalitatea juridică este o creație juridică prin care se consfințește o necesitate și o realitate economică (sau socială); apariția, respectiv înființarea prin efectul legii sau al hotărîrii unei colectivități de persoane fizice, aprobată sau autorizată de stat, a unei noi formații colective, organizate și de-sine-stătătoare, dotată cu un patrimoniu propriu, și care are un scop determinat. Dacă definiția dată mai sus este valabilă pentru toate organizațiile care dobîndesc personalitate juridică în România, să vedem care sînt elementele consti-

tutive ale personalității juridice dobîndite de o întreprindere.

a) **Organizarea de-sine-stătătoare** este primul element constitutiv prevăzut de Decretul nr. 31/1954. Prin această condiție, în cadrul întreprinderii se înțelege organizarea colectivului care o compune cu respectarea structurii impuse de normele de drept. Avem în vedere prevederile Decretului nr. 162/1973 și Legea nr. 5/1978 și, pentru întreprinderile de comerț exterior, ale Legii nr. 12/1980. Evident, structura organizatorică este diferită în funcție de dimensiunile și complexitatea întreprinderii sau centralei industriale.

b) **Patrimoniul propriu** este un alt element al personalității juridice, prin care se înțelege totalitatea drepturilor de administrare — constituite din mijloace fixe, mijloace circulante și creanțe — și a obligațiilor pe care le are noua formațiune colectivă — întreprinderea — distincte de cele ale persoanelor fizice care o compun și de cele ale altor unități cu personalitate juridică. Cu privire la patrimoniul vom reveni în secțiunea viitoare.

c) **Scopul** este ultimul element constitutiv al personalității juridice impus de Decretul nr. 31/1954; în cazul întreprinderii el este sinonim cu obiectul de activitate stabilit prin actul de înființare, care, fie că îl detaliază, fie că îl enunță în termeni generali, urmînd ca detalierea să se facă de organul colectiv de conducere, sau de organele ierarhic superioare competente.

Obiectul de activitate determină direct capacitatea de folosință a persoanelor juridice, făcîndu-se astfel aplicația regulii **specialității capacității de folosință**. Această regulă se aplică întreprinderilor în sensul că acestea nu pot încheia acte, respectiv nu pot stabili raporturi juridice, în afara obiectului specializat al activității sale; încălcarea acestei reguli este sancționată cu nulitatea absolută a actelor respective. Astfel, bunăoară, dacă o întreprindere care are ca obiect producerea de bunuri de larg consum, ar încheia un contract de export cu un partener extern, un asemenea contract ar fi nul de drept deoarece depășește obiectul ei de activitate.

d) **Participarea în nume propriu la circuitul civil**, element constitutiv al personalității juridice, este, în același timp, o importantă consecință a dobîndirii ei, care face posibilă funcționarea întreprinderilor.

Grație acestui atribuit pe care îl aduce după sine dobîndirea personalității juridice, este posibilă administrarea patrimoniului, în scopul realizării obiectului activității, prin încheierea de contracte de aprovizionare și desfacere, achiziționarea de piese de schimb etc., încheierea de raporturi de muncă, dispunerea asupra mijloacelor financiare ș.a.

În condițiile autogestiei economico-financiare, participarea în nume propriu de către întreprindere la circuitul civil are noi valențe, modul în care se finalizează această participare determinînd beneficiile pe care le realizează.

e) **Răspunderea în nume propriu** este un element constitutiv al personalității juridice, fiind mijlocul juridic care asigură respectarea întocmai a normelor de drept privind actele și faptele juridice pe care le săvîrșește întreprinderea; este garanția pe care o au participanții la circuitul civil cu privire la comportarea fiecărei persoane

juridice în parte, conformă cu normele de drept care o cirmuiesc.

Îndeplinirea obiectului de activitate, a prevederilor de plan și realizarea de beneficii, în condițiile stabilite de dreptul economic, ar fi imposibilă fără existența răspunderii patrimoniale proprii, care devine astfel o condiție sine qua non a conceptului de personalitate juridică.

2.2. Dobândirea și exercitarea personalității juridice

Pentru ca o unitate economică să dobândească personalitate juridică sînt necesare două condiții cumulative:

— prin actul de înființare să se prevadă că vor avea personalitate juridică;

— înregistrarea unității economice la Ministerul Finanțelor, sau, în cazul celor de subordonare locală, la organele financiare județene (sau al municipiului București), dată de la care unitatea respectivă dobîndește personalitate juridică.

Odată dobîndită personalitatea juridică, unitatea economică exercită toate prerogativele, care constituie însăși conținutul ei: deschide cont la bancă, primește credite bancare, intră în raporturi contractuale etc. Mai complicată este situația unităților componente fără personalitate juridică.

Așa cum am arătat, unitățile componente au plan propriu și buget de venituri și cheltuieli, parte integrantă a planului și bugetului întreprinderii sau centralei de care aparțin. Evident, pentru realizarea acestor planuri, unitățile componente trebuie să dispună, la scară redusă, de toate mijloacele și instrumentele tehnice, economico-juridice, de care dispune și întreprinderea sau centrala din care fac parte. Dacă o mare parte din aceste condiții preliminare funcționării unităților componente se realizează prin măsuri organizatorice și acte de administrare luate de întreprinderea sau centrala din care fac parte — dotare cu mijloace fixe și circulante, deschiderea subcontului bancar, organizarea evidenței contabile ș.a. —, pentru obținerea autonomiei operative și funcționale, ceea ce implică intrarea în raporturi juridice cu alte unități și cu persoane fizice, legea a instituit un procedeu de tehnică juridică ce aparține dreptului civil, și anume „imputernicirea de reprezentare” pe care o dă centrala sau întreprinderea, din care fac parte, șeful unității componente. Ne aflăm în fața unui mandat de o factură specială, în care mandatarul — șeful unității componente — îndeplinește o serie de fapte și acte juridice, în limita mandatului primit, dar cu scopul direct, de interes economic — realizarea planului și a bugetului propriu de venituri și cheltuieli.

Dacă această soluție corespunde în cazul unor unități componente mici și mijlocii, ea nu este confirmată de viață ca eficace în cazul unor mari unități cum sînt acestea pe care sînt grupate centralele industriale.

3. PATRIMONIUL ÎNTRINDERII

3.1. Conceptul de patrimoniu

Element constitutiv al personalității juridice, patrimoniul poate fi definit ca reprezentînd totalitatea drepturilor evaluabile în bani — bunuri materiale, disponibile bănesc și

drepturi de creanță — ale unui subiect de drept, în cazul nostru o întreprindere, precum și totalitatea obligațiilor acestuia, constînd din sume de bani pe care trebuie să le plătească la anumite scadențe.

În definiția de mai sus este utilizată expresia de „totalitate”, care sugerează, subliniază ideea că un patrimoniu poate fi constituit dintr-o diversitate nelimitată de bunuri, creanțe și obligații; toate aceste elemente, din cauza naturii lor juridice diferite constituie mai multe grupe (ansambluri sau mase) de bunuri, drepturi de creanțe și obligații distincte. Deși fiecare grupă de bunuri, drepturi de creanță sau obligații au un regim juridic distinct, ele constituie, împreună, o universalitate juridică, care formează, în totalitatea lor, un patrimoniu. De aici concluzia că fiecare persoană fizică sau juridică nu poate avea decît un singur patrimoniu.

Fînd un element constitutiv al personalității juridice, inexistența patrimoniului paralizază însăși procesul de manifestare pe plan economic, pe parcursul funcționării întreprinderii, a celorlalte elemente ale personalității juridice, printre care participarea la circuitul civil și răs-punderea proprie.

O ultimă subliniere se impune. Tot ca o consecință a faptului că patrimoniul este un element constitutiv al personalității juridice, patrimoniul unei întreprinderi este distinct și de-sine-stătător, în raport cu patrimoniul persoanelor fizice care compun colectivul întreprinderii, precum și de al altor unități economice. Privit astfel, patrimoniul unei întreprinderi constituie suportul ei economic, fără de care principiile autogestunii economico-financiare ar fi imposibil de aplicat, de tradus în viață.

În prezentarea economică a oricărui patrimoniu, elementele care îl compun sînt grupate în două mari categorii: elemente de activ și elemente de pasiv, urmînd structura bilanșului contabil, de care ne vom ocupa într-o secțiune finală.

În literatura de specialitate se subliniază că elementele de activ — mijloacele fixe, mijloacele circulante și drepturile de creanță — constituie conținutul economic al patrimoniului, iar elementele de pasiv constituie conținutul lui juridic, care indică sursele celor de activ și sînt constituite din totalitatea fondurilor, care justifică dreptul de administrare directă și din totalitatea creditorilor, care exprimă obligațiile de plată.

3.2. Elementele de activ ale patrimoniului

Prin conținutul lor economic și al funcțiilor pe care le îndeplinesc, fac parte din activul unui patrimoniu următoarele grupe de elemente: mijloace fixe, mijloace circulante și drepturile de creanță.

a) **Mijloace fixe.** Mijloacele fixe, principalele elemente din activul unui patrimoniu, sînt constituite din totalitatea bunurilor aflate în administrarea întreprinderii — imobile, mașini și unelte, linii tehnologice, mijloace de transport etc. — care participă în procesul de muncă cu întreaga lor valoare, din care se consumă și își transmit valoarea asupra produsului creat, în mod treptat, de-a lungul mai multor cicluri de producție.

Legat de denumirea acestei grupe de elemente de activ, arătăm că în unele acte normative și lucrări de specialitate, ele sînt desemnate sub numele de fonduri fixe. Această ultimă denumire o considerăm improprie deoarece prin **fonduri**, strict economic, se înțeleg sursele de finanțare ale **mijloacelor fixe și circulante**, respectiv fonduri pentru dezvoltare, fonduri pentru mijloace circulante, fonduri pentru acțiuni sociale etc.

Denumirea de mijloace fixe și, deci, nu aceea de fonduri fixe, indică bunuri materiale aflate în patrimoniul unei întreprinderi care îndeplinesc, cumulativ, următoarele condiții :

- să aibă o valoare de inventar de cel puțin 500 lei ;
- durata normată de serviciu, de folosință, să fie mai mare de un an ;
- să aibă ca destinație economică folosirea lor repetată în procesul de producție, și nu aceea de materie primă (cum ar fi, de exemplu, un motor care este înglobat într-un tractor, ce constituie produsul finit al unei întreprinderi).

Fundamentarea juridică, respectiv dreptul asupra acestei grupe de elemente componente ale patrimoniului îl constituie **dreptul de administrare directă**, dobîndit odată cu înzestrarea inițială cu mijloace fixe a întreprinderii sau prin intrarea lor legală în administrare, pe parcursul existenței ei.

Căile de intrare în patrimoniul unei întreprinderi a mijloacelor fixe sînt multiple : prin realizarea unor obiective de investiții, în regie proprie sau pe bază contractuală de către autreprenori ; prin autoutilare, respectiv construirea unor utilaje sau alte bunuri prin mijloace proprii ; prin cumpărare, în baza unor contracte economice ; prin transfer, de la o altă unitate economică.

Am arătat că o particularitate a mijloacelor fixe o constituie trecerea lor treptată asupra produselor-nou create; procedeul tehnic-contabil pentru evidențierea unor astfel de treceri treptate se numește **amortizare**. Potrivit normelor de drept economic (Legea nr. 62/1968) pentru urmărirea sistematică a amortizărilor, se întocmesc planuri de amortizare, care se includ în bugetul de venituri și cheltuieli și care se execută prin vărsarea chenzinală a cotelor stabilite, la unitatea bancară, într-un cont special.

Ieșirea din patrimoniu a mijloacelor fixe se poate face prin două căi : scoaterea din funcțiune, operație reglementată prin Decretul nr. 41/1982 ; transferul către alte unități economice, potrivit prevederilor înscrise în Decretul nr. 244/1955 și Decretul nr. 1015/1966.

b) **Mijloace circulante**. Această grupă de elemente de activ ale patrimoniului cuprinde totalitatea materiilor prime, a materialelor, combustibililor, produselor finite etc.; precum și a mijloacelor bănești de care dispune la un moment dat întreprinderea.

Mijloacele fixe au o dublă sursă, ce constituie două temeluri juridice diferite care explică, respectiv care justifică prezența lor în activul patrimonial al unei întreprinderi :

— dreptul de administrare directă, pentru acea parte a mijloacelor circulante — denumite mijloace circulante proprii — pe care întreprinderea le-a dobîndit prin dotare, la înființare sau pe parcursul funcționării ei prin alocarea unei cote din beneficiul realizat ;

— pentru o altă parte a mijloacelor circulante — denumite mijloace împrumutate — temelul juridic îl constituie obligația luată de a le restitui la termenele și în condițiile stabilite, potrivit legii ; din această categorie fac parte, în special, disponibilul bănesc aflat în cont la bancă și care a fost împrumutat, în cadrul planului de credite aprobat.

Dreptul de administrare directă a mijloacelor circulante are un conținut diferit de cel privind mijloacele fixe. Dacă mijloacele fixe trebuie să fie administrate numai în interesul proceselor de producție și nu pot fi înstrăinate decît prin transfer legal dispus, mijloacele circulante, atunci cînd sînt sub forma unor bunuri materiale, constituie, în mod curent, obiectul contractelor de livrare, sau sînt înglobate total în produsele nou create ; cînd sînt sub formă de disponibil bănesc întreprinderea are dreptul să dispună virarea lor în alte conturi, fie ca urmare a unor plăți privind bunuri primite, fie ca plata unor obligații față de bugetul de stat sau față de organele ierarhic superioare. Așadar, dreptul de administrare directă a mijloacelor circulante se manifestă și prin dreptul de dispoziție asupra acestora, fie prin darea lor în consum, în procesul de producție, fie prin înstrăinarea lor, pe baza contractelor de livrare încheiate, sau prin virarea unor mijloace bănești către alte unități, ori către bugetul de stat.

c) **Dreptul de creanță**. Creanțele constituie o grupă a parte de elemente din activul patrimonial (privite din punctul de vedere al creditorului), care se deosebesc de primele două grupe, prin natura lor juridică diferită. Creanțele, respectiv **drepturile de creanță** constau în dreptul creditorului — titularul patrimoniului —, rezultat dintr-un raport juridic, de a pretinde debitorului — persoană juridică sau fizică — de a-i da, de regulă, o sumă de bani, la scadența stabilită.

Spre deosebire la dreptul real arătat mai sus — dreptul de administrare directă —, dreptul de creanță este un drept relativ opozabil numai debitorului. Acest drept constituie element de activ deoarece valoarea patrimoniului este majorată cu valoarea creanțelor, respectiv face parte din valoarea totală a acestuia, și care, la realizarea lor, prin încasare, se transformă în disponibil bănesc.

Sub aspect economic, procesul de formare a creanțelor are la bază tot o mutație, o transformare, a unor elemente de activ din grupa bunurilor care constituie mijloacele circulante, în drepturi de creanțe. Astfel, livrarea unor produse finite, diminuează valoarea acestora, cu o sumă egală cu dreptul de creanță născut asupra clientului, drept de creanță care, la încasarea sumei, se transformă la rîndul lui, în disponibil bănesc, în cont la bancă. De asemenea, lipsa unor bunuri din gestiunea unui gestionar se poate transforma într-o creanță, în baza angajamentului

de plată luat de acesta; la încasarea valorii lor, creanța se transformă în disponibil bănesc.

În evidența contabilă a întreprinderilor și, în special, în bilanțurile periodice care se încheie, creanțele se împart în: clienți interni, clienți externi, debitori interni, debitori externi și alte creanțe.

3.3. Elementele de pasiv ale patrimoniului

Am arătat că elementele de pasiv ale patrimoniului constituie conținutul său juridic: totalitatea fondurilor, care exprimă dreptul de administrare directă a mijloacelor fixe și circulante; totalitatea creditorilor, care indică obligațiile de plată.

a) **Fondurile întreprinderii.** Elemente de pasiv ale patrimoniului, fondurile întreprinderii se formează prin alocări, în cotele stabilite de lege, din beneficiile realizate. Ele se materializează, în toate cazurile, în mijloace materiale și bănești, aflate în activul patrimoniului, indicând astfel sursele acestora.

Fondurile întreprinderii sînt grupate în: fondul de dezvoltare economică; fondul mijloacelor circulante; fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social; fondul pentru acțiuni sociale; fondul pentru participarea oamenilor muncii la beneficii; fondul pentru cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și introducerea progresului tehnic; fondul pentru protecția muncii; alte fonduri prevăzute de dispozițiile legale.

Pentru a răspunde funcțiilor economice pentru care au fost create, fiecare fond în parte are o reglementare juridică proprie, pe care o vom analiza într-o secțiune viitoare.

b) **Obligații de plată.** Într-o accepțiune largă obligațiile patrimoniale ale unei întreprinderi reprezintă totalitatea datorilor, a obligațiilor de plată, pe care le are față de creditorii și care au izvoare de drept multiple: legea, pentru obligațiile de plată față de bugetul de stat și asigurări sociale; contractele economice și faptul juridic al livrării, pentru obligațiile de plată față de furnizori; contractul de împrumut bancar, pentru creditele primite etc.

Obligațiile unei întreprinderi se clasifică în mai multe grupe, potrivit regimului diferit pe care îl au, dintre care cele mai importante sînt creditele bancare pentru mijloace circulante (care pot fi pe termen scurt, pe termen mijlociu sau lung), decontări cu bugetul statului, decontări cu asigurările sociale, furnizori, creditorii etc.

Fînd elemente de pasiv, obligațiile constituie sursa celor de activ. Astfel, grupa creditelor bancare, arată cît anume din disponibilul bănesc aflat în cont sau ce valoare din materiile prime achitate are drept sursă creditele puse la dispoziție de banca finanțatoare. De asemenea, contul furnizori, care este un element de pasiv, indică faptul că anumite materiale intrate în activul întreprinderii încă nu au fost plătite, deci reprezintă o obligație de plată.

3.4. Gestionarea valorilor materiale și bănești aflate în patrimoniu

Bunurile materiale și disponibilul bănesc aflat în patrimoniul unei întreprinderi, constituind o parte din avutul național, sînt supuse unor reglementări imperative privind gestionarea și administrarea lor (Legea nr. 22/1979, H.C.M.

nr. 2230/1969 și Regulamentul operațiunilor de casă, aprobat prin Decretul nr. 209/1976).

a) **Gestiune-gestionar.** Prin noțiunea de gestiune se înțelege forma, organizarea și activitatea de primire, păstrare și eliberare a unor valori materiale, de către o persoană încadrată, numită gestionar. În cazul în care obiectul gestiunii îl constituie numerarul sau alte valori (timbre, tichete de transport etc.), gestiunea se numește casierie, iar gestionarul casier.

În întreprinderi cu un volum mare de bunuri, se pot înființa mai multe gestiuni, grupate după natura materialelor, a locurilor de depozitare etc.

În cazul unităților comerciale gestiunile sînt mixte, în sensul că: același gestionar gestionează atît mărfuri cît și numerar; evidența se ține în toate cazurile numai valoric; mărfurile se transformă în bani pe măsura vânzării lor, gestionarul fiind ținut să justifice soldul valoric, ce poate fi constituit numai din mărfuri sau din mărfuri plus numerarul încasat în cursul zilei.

b) **Condiții pentru a fi gestionar.** Pentru ca o persoană să poată fi încadrată pe post de gestionar, trebuie să îndeplinească, cumulativ, mai multe condiții:

— să aibă vîrsta de 21 ani și pregătirea necesară naturii și importanței gestiunii;

— să facă dovada că în funcția avută anterior, la o altă organizație socialistă, nu a produs pagube, sau dacă a produs, de ce natură și dacă au fost acoperite;

— să nu fi fost condamnat pentru unele infracțiuni specifice; chiar dacă a fost amnistiat, nu poate ocupa posturi de gestionar timp de doi ani;

— în cazul gestiunilor colective, este necesar avizul scris al celorlalți gestionari.

c) **Garanții.** Potrivit normelor de drept, gestionarii au obligația de a constitui garanții, al căror natură și valoare este diferită, în funcție de importanța (volumul) gestiunilor:

— garanții în numerar, a căror plafon se stabilește de întreprindere, și care se rețin din retribuția lunară, în rate de 1/10;

— garanții suplimentare constînd din: afectarea unor bunuri imobile sau mobile de folosință îndelungată, proprietatea gestionarului sau a unor terți; obligații asumate de terți de a acoperi eventualele pagube provocate de gestionar.

Atît garanțiile în numerar, cît și cele suplimentare vor fi urmărite de întreprindere numai în situația în care împotriva gestionarului s-a constituit un titlu executoriu (decizie de imputație, angajament de plată, hotărîre judecătorească), reprezentînd o pagubă certă în gestiune. Dacă urmărirea s-a făcut asupra garanției în numerar, aceasta va fi reintregită pînă la plafonul inițial stabilit.

d) **Primirea, păstrarea și eliberarea valorilor materiale din gestiune se face cu respectarea următoarelor reguli:**

— primirea în gestiune se face de către o comisie de recepție, din care face parte și gestionarul, constatările calitative și cantitative privind bunurile trebuînd să fie consemnate într-un document, numit proces-verbal de recepție;

— art. 8 din H.C.M. nr. 2230/1969 prevede că gestionarii au obligația „să prevină sustragerea bunurilor și orice formă de risipă, să le ferească de degradare și să le păstreze potrivit prescripțiilor tehnice și celor igienico-sanitare. La luarea în primire, precum și în timpul gestionării bunurilor, gestionarul este obligat să ceară în scris conducătorului organizației socialiste să ia măsuri de dotare, de pază și orice alte măsuri necesare, pentru păstrarea corespunzătoare și pentru efectuarea în bune condiții a operațiilor de primire și de eliberarea bunurilor“;

— același act normativ prevede că „eliberarea bunurilor se face de către gestionari în cantitatea, calitatea și sortimentele specificate în actele de eliberare. Se interzice eliberarea de bunuri pe bază de dispoziție verbală sau provizorie. În cazul în care gestionarul are printre atribuțiile sale de serviciu și vânzarea de mărfuri, el este obligat să respecte dispozițiile legale referitoare la comerțul socialist“.

e) **Controlul gestiunilor.** Necesitatea păstrării integrității avutului național, obligă organele de conducere din întreprinderi să organizeze controlul modului în care se desfășoară activitatea gestionarilor și dacă este păstrată integritatea bunurilor primite în gestiune; acest control se realizează prin inventarieri periodice, care, de regulă, sînt anuale. De la această regulă fac excepție, în sensul că sînt supuse inventarierii și în cursul anului:

— mijloacele bănești, hirtile de valoare, cecurile și alte valori aflate în casa unității economice, se inventariază cel puțin o dată pe lună;

— decontările cu organele ierarhic superioare, cu subunitățile cu contabilitate proprie, precum și timbrele și efectele aflate în depozitele unităților de poștă și telecomunicații care efectuează distribuirea acestor valori, se inventariază cel puțin o dată pe trimestru;

— mărfurile și ambalajele la depozitele de repartizare din alimentația publică, la unitățile de desfacere cu amănuntul și de alimentație publică, la care vânzarea se face pe bază de bon (cu plata prin casă sau la vânzător) sau plata se face direct la vânzător fără bon, dar care au casă de marcat, se inventariază cel puțin de două ori pe an;

— materialele, mărfurile, ambalajele și produsele din centrale de deservire a populației la care desfacerea se face pe bază de bon (chitanță, bon de comandă etc.), se inventariază cel puțin de două ori pe an.

3.5. Evidența contabilă a patrimoniului — bilanțul întreprinderii

Gestiunea modernă a întreprinderilor implică, în primul rînd, organizarea unei evidențe care să reflecte în orice moment elementele componente ale patrimoniului, cît și fenomenele economice legate de aprovizionare, producție și desfacere, ce au loc într-o permanentă dinamică.

După scopul urmărit, modul de organizare și tehnicile folosite, evidența economică îmbracă următoarele forme:

— **evidența tehnico-operativă**, formă de evidență care are ca obiect înregistrarea și reflectarea fenomenelor primare, cum sînt: intrarea și ieșirea valorilor materiale și bănești, evidență care poate fi organizată cantitativ sau valoric (în unitățile comerciale cu amănuntul); evidența relațiilor contractuale și stadiu de executare a contractelor; evidența forței de muncă, a timpului lucrat etc.;

— **evidența contabilă**, spre deosebire de cea tehnico-operativă care se organizează pe compartimente (servicii, depozite, secții de producție), este unitară pe întreprindere, avînd următoarele trăsături care o caracterizează: folosește o metodă proprie de organizarea evidenței, bazată pe conturi unitare pe fiecare ramură economică; ca formă de înregistrare se folosește metoda sintetică, ce se dezvoltă pe fișe analitice; înregistrările se fac numai pe bază de documente, care trebuie să reflecte fenomenul supus înregistrării și să fie aprobate de organele competente; periodic (lunar, trimestrial și anual), folosind o tehnică și o metodă proprie, se întocmesc bilanțe de verificare și bilanțuri care reflectă situația patrimoniului și a rezultatelor financiare, la momentul dat;

— **evidența statistică**, a treia formă de evidență economică, are ca obiect centralizarea și sistematizarea periodică, a datelor furnizate de evidența tehnico-operativă și aceea contabilă, reliefind gradul de realizare a principalilor indicatori economici și financiari.

Evidența contabilă, principala formă de evidență economică, se organizează pe grupele de elemente patrimoniale și pe segmentele vitale ale activității întreprinderii, avînd astfel următoarele **secțiuni de contabilitate**: mijloace fixe, mijloace materiale, disponibil bănesc și credite, retribuție, cheltuieli de producție și de circulație, fonduri, investiții, creditori, rezultate financiare etc.

În literatura de specialitate, și prin actele normative, bilanțul este definit ca fiind documentul de gestiune în care se reflectă, în expresie bănească, mijloacele aflate la dispoziția unității socialiste la un moment dat, în comparație cu sursele de proveniență și de formare a lor.

Bilanțurile contabile încheiate de unitățile economice servesc la: a) reflectarea în expresie bănească a patrimoniului prin înregistrarea exactă și la timp a tuturor operațiilor economice și financiare; b) exercitarea controlului permanent asupra existenței și mișcării valorilor patrimoniale; c) asigurarea informațiilor necesare unităților economice, celor subordonate acestora și organelor ierarhic superioare cu privire la realizarea planului economic și financiar, gospodărirea mijloacelor materiale și bănești, precum și rezultatele obținute. (art. 3 din H.C.M. nr. 1885/1970).

După întocmirea bilanțurilor contabile, acestea sînt supuse analizei organului de conducere colectivă a întreprinderii și a organului ierarhic superior și în final, cîte un exemplar se trimite organului ierarhic superior și băncii finanțatoare.

dr. AL. DETEȘAN
Radu DEMETRESCU

Întrebări și răspunsuri

● **OCTAVIAN IONUȚIU, Oradea** — Din scrisoarea dv. rezultă că la 14 octombrie 1978 ați întrerupt activitatea în vederea satisfacerii stagiului militar, fiind încorporat la 21 octombrie 1978. Fiind trecut în rezervă la 11 martie 1980, v-ați reluat activitatea la 31 martie 1980, în baza aceluiași contract de muncă încheiat înainte de întreruperea activității pentru îndeplinirea obligațiilor militare. În această situație cv. aveți dreptul să vi se recunoască vechimea neîntreruptă în muncă și în aceeași unitate de la 3 august 1976. Această soluție are la bază prevederile art. 8 din Legea nr. 1/1971 potrivit cărora „vechime neîntreruptă în aceeași unitate are personalul care a lucrat într-o unitate pe baza aceluiași contract de muncă încheiat pe durată nedeterminată”. Adresați-vă comisiei de judecată din unitate.

● **DORU IANIȘEVSKI, Timișoara** — Soluțiile la care vă referiți — privind echivalarea a cel puțin doi ani de studii superioare tehnice cu absolvirea cursului de specializare cu profil tehnic — au avut valabilitate până la emiterea de către Ministerul Educației și Învățământului a Regulamentului cadru privind organizarea și desfășurarea cursurilor speciale de maistri și a cursurilor de specializare cu profil tehnic sau economic, cu nr. 2238 din 20 decembrie 1973. În consecință este necesar să promovați și acest curs, organizat în baza regulamentului susmenționat.

● **DUMITRU TIRLIE, Săvișin, Arad** — În ipoteza în care ați beneficiat de concediul anual de odihnă în luna ianuarie 1982 și ați fost pensionat la 1 februarie 1982, nu aveți obligația să restituiți cota parte din indemnizația de concediu aferentă perioadei nelucrate în anul 1982. Legea nr. 26/1967 privind concediul de odihnă a personalului nu prevede această obligație.

● **RADU NEACȘU, Rm. Vilcea** — Este necesar să aveți o vechime de cel puțin cinci ani în funcții pentru care este prevăzută cerința studiilor superioare, pentru a vă putea prezenta la concursul instituit pentru obținerea calității de expert contabil.

● **BAZA DE APROVIZIONARE ȘI DESFACERE NR. 2, Galați** — La pensionare, persoana primește compensarea în bani a concediului neefectuat în anul calendaristic în care are loc desfacerea contractului de muncă, pro rata temporis, respectiv pentru perioada lucrată de la 1 ianuarie a anului până la data desfacerii contrac-

tului de muncă. Atunci când persoana încadrată în muncă a beneficiat de concediul de odihnă integral pe anul în curs și ulterior a fost pensionată, nu se restituie cota parte din indemnizația de concediu, corespunzătoare timpului nelucrat în anul în care a avut loc pensionarea. Răspunsul la care vă referiți nu este complet.

● **ANANIE DALIA, Arad** — Potrivit prevederilor Legii nr. 3/1977, pensia suplimentară se acordă din fondul constituit din contribuția personalului muncitor. În aceste condiții, pensionarul încadrat în muncă trebuie să contribuie la constituirea fondului destinat plății pensiei suplimentare ca oricare altă persoană încadrată.

● **ȘTEFANIA MĂRGĂRIT, Brașov** — Răspunsul ce vi s-a comunicat de către organele de specialitate din unitatea unde lucrați corespunde reglementării în vigoare. Cât timp posturile sînt blocate, nu este posibilă organizarea concursului pentru promovarea în funcția de contabil principal, neexistînd un post vacant în unitate.

● **DEPOZITE REPARTIZARE, Drăgășani** — Codul muncii (art. 123) prevede că orele prestate de persoanele încadrate în muncă peste programul de lucru, în scopul asigurării serviciului pe unitate — cu excepția celor care îndeplinesc funcții de conducere a unităților — se compensează cu timp liber corespunzător în următoarele 60 de zile. În aplicarea Decretului nr. 231/1974 privind paza și securitatea bunurilor, persoanelor care fac paza obștească li se aplică prevederile art. 123 din Codul muncii sus-menționate.

● **CĂLIN AVASILOAIE, Bocșa** — Nu sînt excepții de la legea cunoscută de dv.

● **MAI MULȚI CITITORI** ne întreabă: Care sînt veniturile cu caracter permanent care se iau în considerare la stabilirea indemnizației pentru concediul anual de odihnă? Legea nr. 26/1967 privind concediul anual de odihnă al personalului prevede — la art. 17 — că personalul muncitor are dreptul la o indemnizație care se calculează pe baza retribuției medii zilnice din ultimele 12 luni premergătoare plecării în concediu. Pentru a se da răspunsul corect este necesar să se determine: Care sînt veniturile care se iau în considerare la stabilirea retribuției medii zilnice? În primul rînd retribuția tarifară de încadrare convenită pentru timpul efectiv lucrat, inclusiv majorările prevăzute de lege. În al doilea rînd, pentru

personalul care lucrează în acord (în orice formă de acord) diferența de acord corespunzătoare, apoi pentru personalul care lucrează în regie, adăosul la retribuția tarifară în cazul depășirii sarcinilor și indicatorilor de plan, respectiv diminuarea retribuției tarifare pentru nerealizarea sarcinilor și indicatorilor decurgînd din planul unității sau a sarcinilor proprii. De asemenea, sporul la retribuție pentru vechime neîntreruptă în aceeași unitate; indemnizația acordată funcțiilor de conducere; suma primită drept indemnizație de concediu în anul calendaristic anterior; sporul la retribuție acordat celor care lucrează în timpul nopții, inclusiv gărziile asigurate de personalul medical; sporul la retribuție pentru pres-tarea orelor suplimentare; sporul la retribuție pentru munca prestată în condiții deosebite, respectiv pentru munci de șantier; indemnizația de zbor acordată personalului navigant, exclusiv sporul care se acordă pentru zborul în condiții deosebite care nu se include în retribuția tarifară. Retribuția medie zilnică se obține prin împărțirea sumei realizate în ultimele 12 luni la numărul mediu al zilelor lucrătoare în cursul unei luni (25,5 sau 24,4 — după caz). Se exclude atît perioadele, cît și sumele încasate în timpul incapacității temporare de muncă, concediului de maternitate, concediului pentru îngrijirea copilului bolnav în vîrstă de pînă la trei ani, concediului de studii, îndeplinirii obligațiilor militare, concediului fără plată de pînă la 30 zile. Veniturile se iau în considerare pe luni întregi, respectiv cele efectiv încasate pînă la 1 al lunii plecării în concediu (indiferent de data la care persoana încadrată în muncă pleacă în concediu). Atunci cînd sînt și perioade care nu se includ în calcul, indemnizația se stabilește prin adunarea veniturilor realizate în perioadele care se iau în considerare și care se împart la numărul zilelor lucrătoare cuprinse în acele perioade. Retribuția medie zilnică se înmulțește cu numărul zilelor de concediu cuvenite. În cazul personalului care se reîncadrează în muncă, în cursul anului, cu menținerea vechimii neîntrerupte în muncă, și care beneficiază deci de concediul anual de odihnă cu durata proporțională cu lunile cuprinse în intervalul de la data reîncadrării pînă la sfîrșitul anului calendaristic în curs, se iau în considerare veniturile realizate în perioada lucrată pînă la data plecării în concediu — pe luni întregi — care se adună, raportîndu-se la numărul lunilor cuprinse în acea perioadă — rezultatul împărțîndu-se la 25,5 sau după caz — la 24,4 zile. Retribuția medie pe o zi se înmulțește cu numărul zilelor de concediu cuvenite.